ĢENERĀLADVOKĀTA L. A. HĒLHUDA [*L. A. GEELHOED*] SECINĀJUMI, sniegti 2006. gada 14. septembrī [1]

I — Ievads

1. Šajā lietā uzmanības centrā atkārtoti atrodas jautājums par likumīga spēka neaizskaramību. Šoreiz runa ir par kādas Itālijas civillietu tiesas sprieduma likumīgo spēku, saskaņā ar kuru Itālijas valstij atbilstoši valsts tiesībām tika atzīts pienākums izmaksāt nosacīti atļauto valsts atbalstu un kurš konfrontē ar kādu Komisijas lēmuma, kas pieņemts pirms šī sprieduma un ar kuru minētais atbalsts tika atzīts par nesaderīgu ar kopējo tirgu, stāšanos likumīgā spēkā. Tam sekojošā procedūrā par atbilstoši Kopienu tiesībām nelikumīgi piešķirtā valsts atbalsta atgūšanu šī atbalsta saņēmējs, pretēji Itālijas iestādēm, atsaucas uz Itālijas tiesas likumīgā spēkā stājušos spriedumu. Galvenais jautājums būtībā ir par to, vai valsts tiesas spriedums var likt šķēršļus Komisijas ekskluzīvās kompetences izpildei, tas ir, pārbaudīt valsts atbalstu attiecībā uz tā saderīgumu ar kopējo tirgu un, ja nepieciešams, uzdot atgūt nelikumīgi piešķirto valsts atbalstu.

1 — Oriģinālvaloda — holandiešu.

II — Atbilstošās tiesību normas

A — *Kopienu tiesiskais regulējums*

2. EOTKL 4. panta c) punkts aizliedz dalībvalstīm ogļu un tērauda jomā piešķirt subsīdijas vai atbalstu jebkādā formā.

3. Sākot ar 1980. gadu, ievērojot nopietno krīzes situāciju tērauda jomā Eiropā, tika pieņemta virkne lēmumu par izņēmumiem no šī absolūtā aizlieguma. Šie izņēmumi ir pamatoti ar EOTKL 95. panta pirmo un otro daļu.

4. No 1981. gada vidus līdz 1985. gada beigām piemēroja Lēmumu Nr. 2320/81/EOTK [2], kurš grozīts ar Lēmumu Nr. 1018/85/EOTK [3], tā dēvēto Otro atbalsta

2 — Komisijas 1981. gada 7. augusta Lēmums, ar ko nodibina Kopienu noteikumus metalurģijas nozares atbalstam (OV L 228, 14. lpp.).

3 — Komisijas 1985. gada 19. aprīļa Lēmums Nr. 1018/85/EOTK, kurš groza Lēmumu Nr. 2320/81/EOTK, ar ko nodibina Kopienu noteikumus metalurģijas nozares atbalstam (OV L 110, 5. lpp.).

kodeksu. Šī kodeksa mērķis bija valsts atbalsta piešķiršana, lai sasniegtu uzlabojumu šajā sektorā un lai produkcijas kapacitāte atgrieztos pieprasījuma līmenī. Valsts atbalstam vajadzēja būt ar noteiktu termiņu un tam bija nepieciešams iepriekšējs apstiprinājums. Turklāt šajā kodeksā bija noteikta apstiprinājuma procedūra.

5. Otrā atbalsta kodeksa 8. panta 1. punkts nosaka:

"Komisija ir jāinformē par visiem atbalsta piešķiršanas projektiem vai to grozījumiem [..] pietiekami savlaicīgi, lai tā varētu sniegt savus apsvērumus. [..] Attiecīgā dalībvalsts drīkst īstenot pašas ierosinātos pasākumus tikai tad, ja Komisija ir devusi savu apstiprinājumu un ir izpildīti visi tās izvirzītie nosacījumi."

6. 1986. gada 1. janvārī šis kodekss tika aizstāts ar Trešo atbalsta kodeksu, kuru ieviesa ar Lēmumu Nr. 3484/85/EOTK [4] un kurš bija piemērojams no 1986. gada 1. janvāra līdz 1988. gada 31. decembrim. Šis atbalsta kodekss attiecībā uz izņēmumiem no valsts atbalsta aizlieguma šajā sektorā bija vairāk ierobežojošs. Atbilstoši Trešā atbalsta kodeksa 3. pantam valsts atbalsti varēja tikt piešķirti, lai pielāgotu iekārtas jaunajiem vides aizsardzības standartiem. Piešķirtie valsts atbalsti nedrīkstēja pārsniegt ekvivalentu valsts atbalstu neto daudzuma 15 % robežu no investīciju izmaksām, kas tieši saistītas ar attiecīgajiem vides aizsardzības pasākumiem.

7. Trešā atbalsta kodeksa 1. panta 3. punktā precizēts, ka kodeksā noteiktie valsts atbalsti stājas spēkā tikai saskaņā ar 6. pantā paredzēto procedūru un tādējādi pēc 1988. gada 31. decembra nedrīkst tikt veikti nekādi maksājumi.

8. Trešā atbalsta kodeksa 6. panta 1., 2. un 4. punktā noteikts:

"1. Komisija ir pietiekami savlaicīgi jāinformē par visiem atbalsta piešķiršanas projektiem vai to grozījumiem [..], lai tā varētu sniegt savus apsvērumus. Saskaņā ar tiem pašiem nosacījumiem Komisija ir jāinformē par visiem projektiem, kuru ietvaros plānots piemērot atbalsta shēmas metalurģijai, par kuriem Komisija jau sniegusi savu viedokli atbilstoši EKL noteikumiem. Komisijai ir jāziņo par atbalsta projektiem, uz kuriem attiecas minētais pants, vēlākais līdz 1988. gada 30. jūnijam.

4 — Komisijas 1985. gada 27. novembra Lēmums, ar ko nodibina Kopienu noteikumus metalurģijas nozares atbalstam (OV L 340, 1. lpp.).

2. Visi dalībvalstu, reģionālo, vietējo vai citu publisko iestāžu plāni nodot metalurģijas uzņēmumiem valsts līdzekļus (kā akcijas, kapitāla daļas, vai līdzīgi maksājumi) laicīgi, bet ne vēlāk par 1988. gada 30. jūniju, ir jādara zināmi Komisijai, lai tā varētu iesniegt savus apsvērumus.

Komisija nosaka, vai attiecīgie pasākumi ietver valsts atbalsta elementus 1. panta 2. punkta izpratnē, un, attiecīgajā gadījumā, novērtē šo pasākumu saderību ar 2.–5. pantu.

[..]

4. Ja Komisija pēc tam, kad tā ir uzaicinājusi ieinteresētās personas iesniegt apsvērumus, konstatē, ka valsts atbalsts nav saderīgs ar šī lēmuma noteikumiem, tā attiecīgajai dalībvalstij paziņo savu lēmumu. Komisija lēmumu pieņem, vēlākais, trīs mēnešu laikā pēc tam, kad tā saņēmusi informāciju, kas nepieciešama attiecīgā valsts atbalsta novērtēšanai. Ja dalībvalsts neizpilda minēto lēmumu, tad jāpiemēro EOTK līguma 88. pants. Attiecīgā dalībvalsts plānotos pasākumus, kas minēti 1. un 2. punktā, drīkst īstenot tikai ar Komisijas apstiprinājumu, turklāt dalībvalstij ir jāievēro Komisijas paredzētie nosacījumi."

9. Trešais atbalsta kodekss ar Lēmumu Nr. 322/89/EOTK [5] tika aizstāts ar tā dēvēto Ceturto atbalsta kodeksu. Ceturtais atbalsta kodekss bija piemērojams no 1989. gada 1. janvāra līdz 1991. gada 31. decembrim. Ceturtā atbalsta kodeksa 3. pants un Trešā atbalsta kodeksa 3. pants ir vienādi.

10. Kopš EOTK līgums 2002. gada 23. jūlijā zaudēja spēku, EK līgumā paredzētais valsts atbalstu tiesiskais regulējums ir attiecināms arī uz ogļu un tērauda ražošanai piešķirtajiem valsts atbalstiem.

B — *Valsts tiesiskais regulējums*

11. 1976. gada 2. maija likumā Nr. 183 (turpmāk tekstā — "likums Nr. 183/1976") [6] ir paredzēta iespēja nodrošināt tiešu atbalstu uzņēmumu kapitalizācijai un tiešas procentu likmju subsīdijas 30 % apmērā no ieguldījumu summas rūpnieciskajos projektos *Mezzogiorno* [Mecodžorno] reģionā.

5 — Komisijas 1989. gada 1. februāra Lēmums Nr. 322/89/EOTK, ar ko tiek noteikts Kopienas regulējums valsts atbalstiem metalurģijā (OV L 38, 8. lpp.).

6 — Likums Nr. 183/1976 par ārkārtējo intervences pasākumu tiesisko regulējumu Mecodžorno (*legge n° 183/1976 sulla disciplina dell'intervento stradinario nel Mezzogiorno*, 1976. gada 8. maija *GURI* Nr. 121).

12. Itālijas civilkodeksa 2909. pants ietver noteikumu, saskaņā ar kuru nevar tikt izvirzīti tādi pamati, kuri noteikti spriedumā, kas stājies likumīgā spēkā, tāpēc no procesuālā viedokļa tiesas nolēmumi par strīdiem, par kuriem cita tiesa jau taisījusi spēkā stājušos spriedumu, ir izslēgti. Kā uzskata iesniedzējtiesa, tas attiecas ne tikai uz pamatiem, kuri ir atzīti iepriekšējā tiesvedībā, bet arī uz tiem, kas varēja tikt atzīti.

III — Fakti, tiesvedība un prejudiciālie jautājumi

Fakti/hronoloģisks pārskats

13. No lietas materiāliem izriet šādi fakti (hronoloģiskā secībā):

— 1995. gada 6. novembrī *Lucchini Siderurgica Spa* tiesību pārņēmēja (turpmāk tekstā — "*Lucchini*") iesniedza pieteikumu valsts atbalstam atbilstoši likumam Nr. 183/1976. Lai modernizētu noteiktas iekārtas par kopējo ieguldījumu 2550 miljonu ITL apmērā, *Lucchini* pieprasīja 1021 miljonu ITL aizdevumu ar pazeminātu procentu likmi un valsts subsīdiju 765 miljonu ITL apmērā (kas atbilda 30 % no investīcijas izmaksām).

— Ar 1986. gada 11. jūnija lēmumu kredītiestāde, kurai bija uzdota finansējumu pieprasījumu pārbaude, piešķīra aizdevumu 1021 miljonu ITL uz 10 gadiem ar pazeminātu procentu likmi 4,25 %.

— 1988. gada 20. aprīlī kompetentās Itālijas iestādes saskaņā ar Trešā atbalsta kodeksa 6. panta 1. punktu paziņoja Komisijai par projektu piešķirt *Lucchini* valsts atbalstu. Turklāt atbilstoši paziņojumam valsts atbalsts bija saistīts ar ieguldījumu 2550 miljonu ITL apmērā vides kvalitātes uzlabošanai, kuram vajadzēja piešķirt subsidētu aizdevumu ar pazeminātu procenta likmi (procentu likmju subsīdijai vajadzēja būt aptuveni 367 miljoniem ITL) un piešķirt valsts subsīdiju (765 miljonus ITL).

— Savā 1988. gada 22. jūnija vēstulē Komisija lūdza sniegt konkrētāku informāciju par šo valsts atbalsta pasākumu kontekstā ar subsidēto ieguldījumu veidu un precīziem pieprasītā aizdevuma nosacījumiem (procentu likme, termiņš). Šajā vēstulē tika arī pieprasīts norādīt, vai valsts atbalsts piešķirts,

piemērojot vispārējo vides aizsardzības režīmu, lai būtu iespējams pielāgot iekārtas attiecīgajiem jaunajiem standartiem, un minēt šos standartus. Itālijas kompetentās iestādes uz šo pieprasījumu neatbildēja.

— Tā kā saskaņā ar Trešo atbalsta kodeksu tuvojās termiņa beigas valsts atbalsta nodrošināšanai (1988. gada 31. decembris), Itālijas kompetentās iestādes (tajā laikā *AGENSUD*) 1988. gada 16. novembrī ar lēmumu Nr. 7372 piešķīra *Lucchini* valsts atbalstu pagaidām 382,5 miljonu ITL apmērā, tas ir, 15 % apmērā no ieguldījumu izmaksām (nevis 30 % apmērā, kā paredz likums Nr. 183/1976), lai atbilstoši Trešā atbalsta kodeksa prasībām izmaksātu to līdz 1988. gada 31. decembrim. Procentu likmju subsīdiju piešķiršana tomēr tika noraidīta, jo, pretējā gadījumā, piešķirot valsts atbalstu, kopējā summa būtu pārsniegusi Trešā atbalsta kodeksa pieļauto 15 % robežu. Saskaņā ar Trešā atbalsta kodeksa 6. pantu valsts atbalsta īstenošanai nepieciešams Komisijas apstiprinājums; *AGENSUD* neuzsāka valsts atbalsta izmaksu.

— Tā kā Komisija nevarēja kopumā novērtēt valsts atbalsta pasākumu saderīgumu, nesaņemot no Itālijas iestādēm pietiekamu informāciju, 1989. gada 13. janvārī tā uzsāka procedūru atbilstoši Trešā atbalsta kodeksa 6. panta 4. punktam. Tam sekoja atbilstošs paziņojums 1990. gada 23. marta *Oficiālajā Vēstnesī*[7].

— Šajā starplaikā *Lucchini*, kurai valsts atbalsts vēl nebija izmaksāts, 1989. gada 6. aprīlī iesūdzēja *AGENSUD* Romas Civillietu un krimināllietu tiesā (*Tribunale civile e penale di Roma*), lai atzītu tās prasību saskaņā ar likumu Nr. 183/1976 par 765 miljonu ITL (30 % no ieguldījumu izmaksām) un 367 miljonu ITL (procentu likmju izmaksas) izmaksu.

— Pa 1989. gada 9. augusta telefaksu Itālijas iestādes iesniedza Komisijai tās ierosinātās procedūras ietvaros detalizētu informāciju par minēto valsts atbalstu.

— Ar 1989. gada 18. oktobra vēstuli Komisija paziņoja Itālijas iestādēm, ka to atbilde nav apmierinoša, tā kā vēl aizvien nav zināma virkne detaļu. Šajā vēstulē Komisija turklāt paskaidroja, ka, ja netiks saņemta atbilstoša atbilde pēc

7 — OV C 73, 5. lpp.

15 darba dienu termiņa beigām, tai būs tiesības, pamatojoties uz tās rīcībā esošo informāciju, pieņemt galīgo lēmumu. Šī vēstule palika neatbildēta.

— 1990. gada 20. jūnijā Komisija ar galīgo Lēmumu 90/555/EOTK atzina valsts atbalstu par nesaderīgu ar kopējo tirgu. Komisija to darīja zināmu paziņojumā presei [8]. Turklāt ar 1990. gada 20. jūlija vēstuli Komisija par to informēja Itālijas iestādes [9]. Turklāt lēmums tika publicēts 1990. gada 14. novembra *Oficiālajā Vēstnesī* [10]. Šo lēmumu neapstrīdēja ne *Lucchini*, ne Itālijas valdība.

— 1991. gada 24. jūlijā Itālijas tiesa tiesvedības pirmajā instancē pieņēma spriedumu par *Lucchini* prasību. Šis spriedums bija balstīts uz likumu Nr. 183/1976.

— 1994. gada 6. maijā Apelācijas tiesa [*Corte d'Appello*] apelācijā apstiprināja šo Romas Civillietu un krimināllietu tiesas lēmumu. Tā kā kasācijas sūdzība netika iesniegta, šis spriedums stājās likumīgā spēkā.

— Tā kā 1995. gada 20. novembrī valsts atbalsta summas vēl joprojām nebija izmaksātas, *Lucchini* pieprasīja tiesas rīkojumu attiecībā uz izmaksu un saņēma to. 1995. gada 29. decembrī tas tika nodots kompetentajai iestādei (tajā laikā Rūpniecības, tirdzniecības un amatniecības ministrija [*Ministero dell'industria, del commercio e dell'artigianato*], turpmāk tekstā — "Ministrija"). 1996. gada februārī, tā kā tiesas rīkojums vēl joprojām nebija izpildīts, *Lucchini* lūdza un saņēma atļauju apķīlāt Ministrijas automašīnu parku.

— Vēlāk, 1996. gada 8. martā, Ministrija izdeva dekrētu Nr. 17975, ar kuru tika izpildīts Apelācijas tiesas spriedums un piešķirts dotācijas kapitāls 765 miljoni ITL, kā arī procentu likmju subsīdijas 367 miljoni ITL. Dekrētā bija ietverts nosacījums, ka pabalsts varētu tikt pilnībā vai daļēji atsaukts gadījumā, ja Kopienas lēmums par šo finansiālo pabalstu piešķiršanas un izmaksas pieņemamību ir negatīvs. Attiecīgās summas, ieskaitot likumiskos procentus, tika izmaksātas 1996. gada 16. aprīlī.

— 1996. gada 15. jūlijā Komisija paziņoja, ka Apelācijas tiesas spriedums un dekrēts Nr. 17975, ņemot vērā Lēmumu

8 — 1990. gada 20. jūnija IP(90) 498.

9 — Nosūtīšanas atzīme SG(90) D/24789.

10 — OV L 314, 17. lpp.

90/555/EOTK un Trešo atbalsta kodeksu, neatbilst Kopienu tiesībām, un aicināja Itālijas valdību iesniegt savus apsvērumus.

— Apsvērumi tika darīti zināmi ar 1996. gada 26. jūlija vēstuli, kurā Ministrija uzvēra, ka valsts atbalsts ticis piešķirts, paturot sev atgūšanas tiesības.

— 1996. gada 16. septembrī Komisija aicināja Itālijas iestādes, piedraudot ar procedūras uzsākšanu atbilstoši EOTKL 88. pantam, atgūt valsts atbalstu.

— Ar jaunu dekrētu, kuru Ministrija izdeva 1996. gada 20. septembrī, proti, dekrētu Nr. 20357, piešķirtais valsts atbalsts tika atsaukts un pieprasīta tā atmaksāšana.

— 1996. gada 16. novembrī *Lucchini* par pēdējo minēto dekrētu iesniedza prasību [Lacio] Reģionālajā administratīvajā tiesā (*Tribunale amministrativo regionale Lazio*). It īpaši *Lucchini* vērsa uzmanību uz to, ka jautājumu par tā tiesībām uz atbalstu vairs nevar skart, jo Apelācijas tiesas spriedums ir stājies likumīgā spēkā. 1999. gada 1. aprīlī *Lucchini* prasība tika apmierināta.

— Par šo spriedumu 1999. gada 2. novembrī Valsts juridiskā padome [*Avvocatura dello Stato*] Ministrijas vārdā iesniedza apelācijas sūdzību Augstākajā administratīvajā tiesā [*Consiglio di Stato*].

— Augstākā administratīvā tiesa ar 2004. gada 22. oktobra lēmumu lūdza sniegt prejudiciālu nolēmumu, lai novērstu Apelācijas tiesas sprieduma, kas stājies likumīga spēkā, un Komisijas Lēmuma 90/555 nesaderīgumu.

Prejudiciālie jautājumi

14. Augstākā administratīvā tiesa (sestā palāta) Tiesai uzdod šādus prejudiciālus jautājumus:

"1) *Vai saskaņā ar tieši piemērojamu Kopienu tiesību pārākuma principu,* kuru šajā lietā nostiprina Komisijas 1990. gada 20. jūnija vispārpiemērojamais Lēmums

Nr. 3484/85/EOTK, kurš tika darīts zināms 1990. gada 20. jūlijā, kā arī Komisijas 1996. gada 16. septembra Lēmums Nr. 5259, ar kuru Itālijas valdībai ir uzdots atgūt atbalstu, — kas abi ir dokumenti, saskaņā ar kuriem tika pieņemts šajā prasībā apstrīdētais lēmums par atgūšanu (proti, 1996. gada 20. septembra dekrēts Nr. 20357 par 1996. gada 8. marta dekrēta Nr. 17975 un 1996. gada 3. aprīļa dekrēta Nr. 18337 atcelšanu), *ir tiesiski iespējami un pamatoti, ka valsts iestādes atgūst atbalstu no individuālā atbalsta saņēmēja, ja spriedums civillietā, kurš atzīst beznosacījumu pienākumu izmaksāt minēto atbalstu, ir zaudējis spēku attiecībā uz šo jautājumu?*

Tiesvedība Tiesā

15. Rakstveida apsvērumus ir iesniegušas *Lucchini*, Itālijas, Čehijas un Nīderlandes valdības un Komisija. Visi lietas dalībnieki savu viedokli ir izteikuši tiesas sēdē 2006. gada 6. jūnijā.

IV — Vērtējums

A — *Lietas dalībnieku viedoklis*

2) Vai, tieši pretēji, atgūšanas procedūra attiecībā uz atzītu principu, ka uz lēmumu par atbalsta atgūšanu attiecas Kopienu tiesības, bet tā izpildi un no tā izrietošo atgūšanas procedūru, ja šajā sakarā nav pieņemti Kopienu tiesību akti, regulē valsts tiesības (saistībā ar šo principu skat. 1983. gada 21. septembra spriedumu apvienotajās lietās no 205/82 līdz 215/82 *Deutsche Milchkontrol GmbH*, *Recueil*, 2633. lpp.), ir tiesiski neiespējama, ja prāvā starp indivīdu un pārvaldi ir spēkā tiesas nolēmums, kam ir *res judicata* spēks (Civilkodeksa 2909. pants), kuram ir iedarbība attiecībā uz indivīdu un pārvaldi un kurš pārvaldei ir jāievēro?"

16. Šajā ļoti neparastajā lietā, kurā jāpārbauda un jānovērtē attiecības starp Kopienu tiesību galveno noteikumu, proti, EKL 88. pantu un *res judicata* principu, ir noderīgi, kā pierasts, detalizēti izklāstīt pamata prāvas dalībnieku, dalībvalstu, kas iestājušās lietā, un Komisijas apsvērumus.

17. *Lucchini* un Čehijas valdība galvenokārt pārstāv viedokli, ka spriedumam, kas stājies likumīgā spēkā, ir priekšroka, salīdzinot ar Kopienas interesi atgūt valsts atbalstu, kas piešķirts, pārkāpjot Kopienu tiesības. Tās

balstās uz tiesu praksi lietās *Eco Swiss* [11], *Köbler* [12], *Kühne & Heitz* [13] un *Kapferer* [14]. Arī Itālijas valdība, Nīderlandes valdība un Komisija atzīst likumīga spēka principa nozīmi, kāds tas ir piemērots minētajā judikatūrā, uzskatot tomēr, ka šajā lietā šīs princips nav piemērojams vai ka uz šo principu attiecināms izņēmums.

18. Pirmām kārtām, *Lucchini* apšauba, vai iesniedzējtiesas lēmums ir pieņemams. *Lucchini* norāda, ka lēmumā nav norādīta Kopienu tiesību norma, kas ir jāinterpretē, ka nepastāv tiesību strīds, kas ir jāizlemj, un ka uzdotajiem jautājumiem ir teorētisks raksturs. Turklāt *Lucchini* pakārtoti izsaka šaubas par Lēmuma 90/555/EOTK spēkā esamību, ievērojot virkni šķietamo procesuālo pārkāpumu.

19. Attiecībā uz pamatojumu *Lucchini* norāda uz pastāvīgo judikatūru, saskaņā ar kuru vienīgais iebildums, kuru dalībvalsts var izteikt pret Komisijas atbilstoši EKL 88. panta 2. punktam iesniegto prasību neizpildes dēļ, ir pilnīga neiespējamība likumīgi izpildīt Komisijas lēmumu. Šādu neiespējamību nosaka Apelācijas tiesas spriedums, kurš ir stājies likumīgā spēkā un ir izpildāms.

20. *Lucchini* atzīst tāda principa esamību, atbilstoši kuram nevar tikt piešķirts valsts atbalsts, ja ir Komisijas lēmums, kurš šo valsts atbalstu atzīst par nesaderīgu ar kopējo tirgu. *Lucchini* uzskata, ka tomēr pastāv kāda augstāka tiesību norma, saskaņā ar kuru var uzskatīt, ka visi tirgus dalībnieki ir aizsargāti ar *res judicata* principu, kas balstīts uz tiesiskās drošības pamatprincipu.

21. Līdzās iepriekš minētajam spriedumam Čehijas valdība tāpat kā *Lucchini* norāda uz Regulas (EK) Nr. 659/1999 [15] 14. panta 1. punktu. Atbilstoši tam Komisija neprasa atbalsta atgūšanu, ja tas ir pretrunā kādam Kopienas tiesību vispārējam principam. Čehijas valdība uzskata, ka tā ir *res judicata* principa gadījumā.

11 — Tiesas 1999. gada 1. jūnija spriedums lietā C-126/97 (*Recueil*, I-3055. lpp.).

12 — Tiesas 2003. gada 30. septembra spriedums lietā C-224/01 (*Recueil*, I-10239. lpp.).

13 — Tiesas 2004. gada 13. janvāra spriedums lietā C-453/00 (*Recueil*, I-837. lpp.).

14 — Tiesas 2006. gada 16. marta spriedums lietā C-234/04 (Krājums, I-2585. lpp.).

15 — Padomes 1999. gada 22. marta Regula, ar ko nosaka sīki izstrādātus noteikumus EK līguma 93. panta piemērošanai (OV L 83, 1. lpp.).

22. Itālijas valdība dara zināmu, ka *res judicata* princips nav piemērojams, tā kā šis princips nozīmē nolēmumu, kas ir saistošs tiem pašiem lietas dalībniekiem, kam ir tas pats priekšmets un kas balstīts uz to pašu pamatu [16].

23. Šis trešais nosacījums nav izpildīts, no vienas puses, atšķirību dēļ, kādas pastāv starp civillietu, kuru noslēdza Apelācijas tiesas spriedums, un tagad iesniedzējtiesā izskatāmo administratīvo lietu, un, no otras puses, ņemot vērā faktu, ka Apelācijas tiesas spriedums nav balstīts uz Trešo atbalsta kodeksu un tajā nav ievērots Komisijas Lēmums 90/555/EOTK.

24. Turklāt Itālijas valdība norāda arī to, ka *Lucchini* nevar atsaukties uz tiesiskās paļāvības aizsardzību. Uzņēmējs zina, ka prasība par valsts atbalsta samaksu var pastāvēt tikai tad, ja tiklab valsts, kā arī Kopienas līmenī ir pieņemti labvēlīgi lēmumi. Arī ja valsts līmenī ir spriedums, kurš ir stājies likumīgā spēkā, tas vēl nenozīmē arī to, ka uzņēmējs drīkst saņemt valsts atbalstu. Vispirms uzņēmējam ir jānogaida vēl Komisijas lēmums. Komisijai valsts tiesas spriedums nav saistošs. Līdz ar to nevar būt runas par aizsargājamu tiesisko paļāvību, kas nepieļautu valsts atbalsta atmaksāšanu. Turklāt *Lucchini* varēja iesniegt prasību par Komisijas lēmuma atcelšanu. Visbeidzot, valsts tiesu kompetence kontekstā ar Kopienu tiesībās noteikto valsts atbalsta režīmu ir ierobežota. Valsts tiesas nevar lemt par valsts atbalsta saderīgumu ar Kopienu tiesībām, tāpēc sprieduma, kurš stājies likumīgā spēkā, *res judicata* šajā gadījumā ir ierobežots piemērošanas apjoms.

25. Nīderlandes valdība raksturo šo situāciju kā īpašu, kur drīkst norobežot izņēmumus no *res judicata* un no valsts procesuālās autonomijas principiem. Kā uzskata Nīderlandes valdība, kura šai ziņā norāda uz spriedumu lietā *Kapferer*, par izejas punktu vajadzētu būt tam, ka likumīgā spēka aizskaršana nevar tikt pieļauta. Ja likumīgā spēkā stājies tiesas nolēmums atkārtoti tiek nodots tiesai, tas ir nopietns tiesiskās drošības principa un tiesisko attiecību stabilitātes pārkāpums, un galu galā pati tiesu vara cieš zaudējumus. Otrkārt, ir jānorāda uz procesuālās autonomijas principu. Principā likumīgā spēkā stājies tiesas nolēmums, ņemot vērā Kopienas tiesību pārkāpumu, tikai tad var tikt aizskarts, ja to pieļauj valsts procesuālie noteikumi.

16 — Lai paskaidrotu, Itālijas valdība norāda uz Tiesas 1985. gada 19. septembra spriedumu apvienotajās lietās 172/83 un 226/83 *Hoogovens Groep*/Komisija (*Recueil*, 2831. lpp., 9. punkts).

26. Tomēr Nīderlandes valdība domā, ka, neraugoties uz šī gadījuma īpaši sarežģītajiem apstākļiem, pastāv izņēmuma situācija. Kā uzskata Nīderlandes valdība, pirmkārt, šajā gadījumā runa ir par tiesas nolēmumu valsts atbalsta jautājumā, par jomu, kurā Komisijai ir ekskluzīva kompetence; otrkārt, par agrāko Komisijas lēmumu, no kura nepārprotami izriet, ka vēlāk pieņemtais tiesas nolēmums ir pretrunā Kopienu tiesībām, — šajā sakarā ir jāatzīmē, ka visām dalībvalstu institūcijām, arī valstu tiesām Komisijas lēmumi ir saistoši; un, treškārt, par to, ka valsts tiesa un lietas dalībnieki, uz kuriem attiecas valsts procedūra, zināja vai tiem bija jāzina, ka valsts atbalsts jau ir atzīts par nesaderīgu ar kopējo tirgu. Valsts atbalsta noteikumiem EK līgumā nebūtu lietderīgas iedarbības, ja tādā izņēmuma situācijā kā šajā tiek atzīts, ka valsts atbalsta atgūšana nevar notikt nekādā gadījumā.

27. Komisija uzskata, ka pastāv atšķirība starp spēku, kāds ir spriedumiem, ar kuriem lemj par lietas dalībnieku prasījumiem tiesvedībā, kas balstīta uz sacīkstes principu, un spēku, kāds ir valstu tiesu spriedumiem valsts atbalsta jomā, kur valsts iestāžu un atbalsta saņēmēju intereses bieži sakrīt un dominē saistošajās Kopienu tiesībās abiem lietas dalībniekiem fundamentālais jautājums par valsts atbalsta likumību.

28. Vispirms Komisija vērš uzmanību uz Kopienu tiesībās noteikto pienākumu paziņot tai par valsts atbalstiem, kurus paredzēts piešķirt. Iepriekšējas paziņošanas pienākums attiecas uz pašu dalībvalsti, neraugoties uz to, kāda institūcija valsts atbalstu piešķir. Līdz ar to tas attiecas arī uz tiesām. Apstāklis, ka valsts atbalsts ticis piešķirts, pamatojoties uz attiecīgu valsts tiesas spriedumu, neatbrīvo dalībvalsti no pienākuma paziņot par valsts atbalstu iepriekš un to nepiešķirt, līdz Komisija ir devusi savu apstiprinājumu. Turklāt attiecības starp institūciju, kas piešķir valsts atbalstu, un institūciju, kas ir kompetenta paziņot par šo valsts atbalstu, ir valsts tiesību sistēmas jautājums, kas nevar ietekmēt Kopienu tiesību piemērošanu.

29. Apgalvojums, ka civillietu tiesas spriedums nevar ietekmēt valsts atbalsta atgūšanu, kā uzskata Komisija, sajauc divas dažādas jomas: valsts procedūru (it īpaši civillietu tiesas sprieduma sekas attiecībā uz valsts pārvaldes iestāžu pilnvarām) un procedūru, kas paredzēta valsts atbalsta piešķiršanai un kas ietver ne tikai valsts procedūras, bet arī — līdz brīdim, kad Komisija par paziņotajiem valsts atbalstiem ir devusi savu apstiprinājumu, — no Kopienu tiesībām izrietošo pienākumu izpildi.

30. Šajā gadījumā saskaņā ar Trešo atbalsta kodeksu attiecīgā Itālijas iestāde par projektu piešķirt valsts atbalstu ir ziņojusi Komisijai. Šīs valsts iestādes lēmumā par *Lucchini* iesniegto valsts atbalsta pieprasījumu bija nosacījums par Komisijas apstiprinājumu. Komisija tomēr ir uzskatījusi, ka valsts atbalsts nav saderīgs ar kopējo tirgu. Tāpēc savu nozīmi ir zaudējis valsts lēmums.

31. Stipri vēlākā stadijā Itālijas tiesa (vispirms Romas Civillietu un krimināllietu tiesa un pēc tam Apelācijas tiesa) ir atzinusi *Lucchini* subjektīvās tiesības uz minētā valsts atbalsta izmaksu. Tas Itālijas iestādei bija pamats vēlāk, balstoties uz dekrētu, piešķirt valsts atbalstu, kaut arī šajā dekrētā bija iekļauts nosacījums.

32. Komisija aplūko divas hipotēzes, proti, vienu, atbilstoši kurai piešķirtais valsts atbalsts ir identisks ar Komisijas novērtēto, tātad jau aizliegto valsts atbalstu, un otru, atbilstoši kurai tas ir cits, nevis paziņotais un izvērtētais valsts atbalsts. Taču abos gadījumos no judikatūras vairāk nekā skaidri izriet, kā jārīkojas tiesai. Pirmajā gadījumā tiesai ir saistošs lēmums, kurš valsts atbalstu atzīst par nesaderīgu ar kopējo tirgu; no tā ir jāizdara secinājumi. Uz otro gadījumu attiecas Tiesas interpretētā tieši piemērojamā, EKL 88. panta 3. punktā paredzētā apturēšanas klauzula.

33. Faktiski runa ir par Kopienas līmeņa lēmumu, kurš ir galīgs. Šāda veida lēmuma neaizskaramībā ir saskatāma arī tiesiskās drošības prasība; līdz ar to tā ir saistoša visām Itālijas valsts institūcijām. Turklāt Itālijas tiesas sprieduma likumīgais spēks ietver tikai valsts stadiju; Kopienas līmenī tam nav nekādas ietekmes.

34. Līdz ar to Komisija norāda uz judikatūru [17], saskaņā ar kuru valsts tiesību normas vajadzētu piemērot tādējādi, lai Kopienu tiesībās paredzētā valsts atbalsta atgūšana nebūtu praktiski neiespējama un lai būtu pilnībā ievērotas Kopienas intereses, tāpat kā uz judikatūru [18], atbilstoši kurai Kopienu tiesību pārākuma dēļ tiesiskā drošība ir jāpadara relatīvāka.

35. Noslēgumā Komisija piebilst, ka Kopienu tiesību pārākums nozīmē to, ka katru administratīva vai arī normatīva rakstura valsts aktu, ja ar to ir pārkāptas Kopienu tiesības, vajadzētu atcelt. Nav skaidrs, kāpēc

17 — Komisija šajā sakarā norāda uz Tiesas 1990. gada 20. septembra spriedumu lietā C-5/89 Komisija/Vācija (*BUG-Alutechnik*) (*Recueil*, I-3437. lpp.) un 1997. gada 20. marta spriedumu lietā C-24/95 *Alcan Deutschland* (*Recueil*, I-1591. lpp.).

18 — Šajā sakarā Komisija norāda turklāt uz Tiesas 2004. gada 7. janvāra spriedumu lietā C-201/02 *Wells* (*Recueil*, I-723. lpp., 64. un turpmākie punkti), 2001. gada 28. jūnija spriedumu lietā C-118/00 *Larsy* (*Recueil*, I-5063. lpp., 51.–55. punkts) un arī uz jau minētā sprieduma lietā *Kühne & Heitz* 23.–28. punktu.

tā nav noticis ar šo likumīgā spēkā stājušos spriedumu, kurš ir pretrunā Kopienu tiesībām.

gadījums vai, ja likumīgā spēkā stājies spriedums ir nepārprotamā pretrunā pamattiesībām. No Eiropas Cilvēktiesību tiesas judikatūras izriet, ka ar likumīgo spēku nevar attaisnot acīmredzamus (Kopienu) pamattiesību pārkāpumus [20].

B — *Vērtējums*

36. Visu dalībvalstu tiesību sistēmas pazīst *res judicata* jeb likumīgā spēka principu. Tiesiskās drošības interesēs ir, lai tiesas nolēmumi, kurus vairs nevar pārsūdzēt, personu savstarpējās attiecībās iegūst neaizskaramības raksturu, tātad kļūst par juridisku faktu. Šis fakts ir jāievēro. Tas nozīmē, ka jaunas prasības iesniegšana par to pašu priekšmetu, starp tiem pašiem lietas dalībniekiem un uz tiem pašiem pamatiem nav iespējama.

38. Arī Kopienu tiesību sistēmā sprieduma likumīgais spēks tiek respektēts [21]. Uz to attiecināmie apsvērumi ir tādi paši, kādus piemēro valsts tiesību sistēmās. Turklāt ir svarīgi, ka šis princips ir atzīts arī attiecībās starp Kopienu tiesībām un valsts tiesībām. Tas ir apliecināts arī jau iepriekš minētajos spriedumos lietās *Eco Swiss*, *Köbler*, *Kühne & Heitz* un *Kapferer*.

39. Tomēr ir jāatzīmē, ka nevienā no šiem spriedumiem nav pieminēta Kopienas kompetences izpilde kā tāda.

37. No salīdzinošās pārbaudes tomēr izriet, ka, neraugoties uz likumīgā spēka lielo nozīmi, tā ietekme nav absolūta. Vairākās valstu tiesību sistēmas, kaut arī ar stingriem nosacījumiem, izņēmumi no *res judicata* ir pieņemami [19]. Tas, piemēram, ir krāpšanas

40. Lietā *Köbler* Kopienu tiesības pēdējās instances tiesā bija piemērotas nepareizi.

19 — Skat. detalizētai salīdzinošo tiesību analīzei "Note de recherche" par sprieduma likumīgā spēka funkciju un nozīmi dalībvalstīs (iekšējs dokuments), kuru šīs lietas ietvaros pēc Tiesas lūguma ir izstrādājis Bibliotēkas, pētniecības un dokumentācijas direktorāts.

20 — Piemēram, skat. ECT 2002. gada 16. aprīļa spriedumu lietā *S.A. Dangeville* pret Franciju [*Recueil des arrêts et décisions* 2002-III].

21 — Piemēram, skat. 1996. gada 11. jūlija rīkojumu lietā C-397/95 P *Dimitrios Coussios*/Komisija (*Recueil*, I-3873. lpp.) un 2006. gada 1. jūnija spriedumu apvienotajās lietās C-442/03 P un C-471/03 P *P & O European Ferries* u.c. (Krājums, I-4845. lpp. un tajā minētā judikatūra).

Ievērojot noteiktus nosacījumus, varēja pastāvēt iespēja iesniegt prasību par zaudējumu atlīdzību. Tomēr atbilstošajam spriedumam nebija nekādu tiešu seku attiecībā uz Kopienas kompetences izpildi.

41. Arī lietā *Kühne & Heitz* tiesa Kopienu tiesības bija nepareizi piemērojusi. Jautājums par Kopienas kompetences izpildi atkal netika aizskarts.

42. Tas pats attiecas uz lietām *Eco Swiss* un *Kapferer*. Starp citu, šajās lietās pārsūdzība būtu bijusi iespējama, tomēr lietas dalībnieki nokavēja termiņu.

43. Lietā *Eco Swiss* šķīrējtiesas spriedums, kuram ir galīga šķīrējtiesas nolēmuma raksturs, tika apstrīdēts par vēlu. Šie termiņi paši par sevi vēl nenozīmē, ka Kopienu tiesību sistēmas piešķirto tiesību izmantošana ir kļuvusi pārmērīgi grūta vai neiespējama. Šādos apstākļos Kopienu tiesības neuzliek valsts tiesai pienākumu nepiemērot attiecīgos valsts procesuālos noteikumus, pat tad ne, ja tādējādi varētu tikt pierādīts iespējams Kopienu tiesību pārkāpums [22].

44. Lietā iebilde par tiesas, kura izskata prasību, nekompetenci, vispirms tika celta, balstoties uz Regulu (EK) Nr. 44/2001 [23]. Šī iebilde būtībā tika noraidīta, bet tiesības tika dotas prasītājas Kapfereres [*Kapferer*] pretiniekam, kādam sūtījumtirdzniecības uzņēmumam. Minētais uzņēmums arī nesaskatīja iemeslu, lai par Kapfereres iesniegto apelācijas sūdzību vēlreiz celtu ierunu. Tāpēc šī sprieduma daļa stājās likumīgā spēkā. Arī šādā situācijā Tiesa nolēma, ka Kopienu tiesības nevar valsts tiesai pavēlēt neņemt vērā valsts procesuālo noteikumu piemērošanu, pamatojoties uz kuriem nolēmums iegūst likumīgu spēku.

45. Spriedumos lietās *Köbler* un *Kühne & Heitz* kopīgais ir tas, ka attiecīgās personas bija izsmēlušas visus tiesību aizsardzības līdzekļus. Abos gadījumos pēdējās instances tiesa nebija izmantojusi iespēju uzdot prejudiciālu jautājumu, kā rezultātā Kopienu tiesības tika nepareizi interpretētas. Lietā

22 — Šāds pārkāpums — šajā lietā ir runa par līgumu, ar kuru, iespējams, tika pārkāpts EKL 81. pants, — vēl aizvien varēja tikt novērsts cita starpā iejaucoties Komisijai vai kādai valsts konkurences iestādei. Arī par zaudējumus nesošo konkurenci, uz kuru likumīgais spēks neattiecas, iespējams varēja uzsākt tiesvedību.

23 — Padomes 2000. gada 22. decembra Regula par jurisdikciju un spriedumu atzīšanu un izpildi civillietās un komerclietās (OV L 12, 1. lpp.).

Köbler Kopienu tiesību pārkāpums pēdējās instances tiesā varēja tikt kompensēts ar zaudējumu atlīdzību. Lietā *Kühne & Heitz* atlīdzināšana bija iespējama, izdarot atkāpi no likumīgas stāšanās spēkā (attiecīgās administratīvās iestādes lēmums iegūst likumīgu spēku ar tiesas nolēmumu), kur šīs iestādes pilnvara atcelt iepriekš pieņemtos lēmumus tiktu iztulkota kā pienākums atcelt šajā gadījumā iepriekš pieņemto lēmumu.

46. No šīs judikatūras ir atvasināms, ka lietas dalībnieku pašu atbildībā ietilpst atsaukties uz to rīcībā esošām tiesībām (*Kapferer*) vai tiesībām, kuras var atvasināt no Kopienu tiesībām (*Köbler, Kühne & Heitz*). Ja tie nokavē termiņu [24] vai neuzskata par lietderīgu iesniegt apelācijas sūdzību, vai vispār neierosina tiesvedību, tad arī atbild par attiecīgām sekām tādā nozīmē, ka tie pēc tam nevar atsaukties uz tiesībām, kas izriet no Kopienu tiesībām. Ja tie tomēr aktīvi iestājas par savām likumīgajām interesēm un turklāt pilnībā izmanto iespējas, kuras piedāvā valsts procesuālie noteikumi, tad tie var izmantot iespējas, kuras valsts tiesībās paredzētas zaudējumu atlīdzināšanas prasījumiem pret nelikumīgu valsts rīcību, tas ir, Kopienu tiesībām neatbilstošu rīcību, ko veic attiecīga valsts pārvaldes iestāde vai/un tiesa (*Köbler*), vai ir tiesīgi, ja valsts tiesības atbilstošu iespēju sniedz, pieprasīt strīdīgā administratīvā lēmuma pārskatīšanu (*Kühne & Heitz*). Minētā judikatūra, atbilstoši kurai likumīgā spēka ievērošana starp lietas dalībniekiem kā tiesību princips ir pirmajā vietā, laikam gan nepieļauj jebkuru atkāpi no likumīga spēka; tomēr izņēmums ir pieļaujams tikai pavisam īpašos gadījumos, kuros izteicienam *res iudicatas pro veritate habetur*, kas attiecināms uz atbilstošajiem lietas dalībniekiem, jāatkāpjas nozīmīgāku juridisko interešu priekšā.

47. Šajā lietā Apelācijas tiesas likumīgā spēkā stājies spriedums saskaņā ar Itālijas tiesībām ne tikai rada sekas tiesiskajām attiecībām starp valsts atbalsta saņēmēju un Itālijas valsti, bet apdraud arī Kopienas tiesības reglamentēto Komisijas ekskluzīvo kompetenci pārbaudīt attiecīgo valsts atbalsta pasākumu saderīgumu ar kopējo tirgu un ir pretrunā pienākumiem, kurus Itālijai valsts atbalstu piešķiršanā uzliek Kopienu tiesības.

48. Šajā lietā nav strīda starp valsts pārvaldes iestādi un privātpersonu, kurš var tikt atrisināts valsts tiesību sistēmas ietvaros, bet gan strīds, kurš, pirmkārt, ir jāizlemj, ņemot vērā Kopienu tiesības, un kur īpaša

24 — Protams, tiem vajadzētu būt saprātīgiem termiņiem.

nozīme ir Kopienu un valsts tiesību sistēmu norobežošanai – un līdz ar to arī pienākumu norobežošanai, kādi ir valsts tiesai abās tiesību sistēmās.

Valsts tiesu pienākumi

49. Ņemot vērā iepriekš norādīto, turpmāk vispirms es noskaidrošu valsts tiesu pienākumus attiecībā uz šajā lietā nozīmīgo Kopienu tiesību piemērošanu un ievērošanu.

Pirmkārt, man jānorāda, ka Kopienu tiesībās paredzēto valsts atbalsta noteikumu piemērošanā pastāv nepārprotams sadalījums starp, no vienas puses, Komisijas un, no otras puses, valsts tiesu uzdevumiem un kompetenci.

50. Komisija kā administratīva iestāde, kas ir kompetenta jautājumos par konkurences politikas izpildi un attīstīšanu Kopienas vispārējās interesēs, ir īpaši pilnvarota pārbaudīt visu valsts atbalsta pasākumu, uz kuriem attiecas EKL 87. panta 1. punkts un minētais nozīmīgais EOTK Atbalsta kodekss, saderīgumu ar kopējo tirgu [25].

51. Tāpēc dalībvalstīm jāpaziņo Komisijai par valsts atbalstiem, kurus paredzēts piešķirt (paziņošanas pienākums) un ar valsts atbalsta pasākumu īstenošanu jānogaida, līdz Komisija ir noformulējusi savu vērtējumu (apturēšanas pienākums). "Pozitīvam" lēmumam var sekot paredzēto pasākumu īstenošana, "negatīva" lēmuma gadījumā apturēšanas pienākums ir pilnīgs aizliegums [26].

52. Valsts atbalsts, kas ir izmaksāts, pirms ir notikusi paziņošana, vai atbalsts, kas ir izmaksāts, kaut arī ir ierosināta pārbaudes procedūra, ir jāatgūst. Pamatnoteikums īsumā ir formulējams šādi: dalībvalstis nedrīkst piešķirt valsts atbalstu, pirms Komisija nav nepārprotami izteikusies par tā saderīgumu ar kopējo tirgu.

25 — Skat. turklāt Tiesas 1991. gada 21. novembra spriedumu lietā C-354/90 *Fédération nationale du commerce extérieur des produits alimentaires* un *Syndicat national des négociants et transformateurs de saumon* (*Recueil*, I-5505. lpp., turpmāk tekstā — "spriedums lietā *FNCE*").

26 — Attiecībā uz šo pienākumu mērķi un nolūku skat. it īpaši Tiesas 1973. gada 11. decembra spriedumu lietā 120/73 *Lorenz* (*Recueil*, 1471. lpp., 3. un 4. punkts), 1977. gada 21. maija spriedumu apvienotajās lietās 31/77 R un 53/77 R Komisija/Apvienotā Karaliste (*Recueil*, 921. lpp., 16.–29. punkts), 1984. gada 9. oktobra spriedumu apvienotajās lietās 91/83 un 127/83 *Heineken* (*Recueil*, 3435. lpp., 20. punkts) un 1990. gada 14. februāra spriedumu lietā C-301/87 Francija/Komisija (*Boussac*) (*Recueil*, I-307. lpp., 16. un 17. punkts). Skat., piemēram, arī Tiesas 2003. gada 28. janvāra spriedumu lietā C-334/99 Vācija/Komisija (*Recueil*, I-1139. lpp., 49. punkts) un 2004. gada 15. jūlija spriedumu lietā C-501/00 Spānija/Komisija (Krājums, I-6717. lpp., 67.–69. punkts).

53. Tāpēc valsts tiesas nav pilnvarotas lemt par valsts atbalstu saderīgumu Kopienu tiesību kontekstā [27]. Taču tām Kopienu tiesību sistēmā ir svarīgs uzdevums attiecībā uz valsts atbalsta noteikumu ievērošanu, it īpaši attiecībā uz iepriekš formulētā principa nodrošināšanu, ka valsts atbalsts nedrīkst tikt piešķirts pirms iepriekšēja skaidra Komisijas apstiprinājuma, un turklāt attiecībā uz lēmumu, kurus Komisija izdod savas kompetences izpildes ietvaros, piemērošanu un ievērošanu.

54. EKL 88. panta 3. punkts ir saistošs, tieši iedarbīgs Līguma noteikums, kurš bez Komisijas iepriekšējas iejaukšanās un iepriekšēja apstiprinājuma aizliedz valsts atbalsta faktisku piešķiršanu jebkādā formā. Atbalsta kodeksa, kurš piemērojams šajā gadījumā, 6. pantā citādi nav noteikts. Līdz ar to valsts tiesai, ja tiek pieprasīts novērtēt valsts lēmumu, ar kuru ir piešķirts valsts atbalsts, konsekventi jāpārbauda, vai šai ziņā ir ievēroti EKL 88. panta 3. punkta noteikumi vai to atbilstība EOTK Atbalsta kodeksam.

55. Šis pamatnoteikums ir ticis formulēts virknē spriedumu, kuros Tiesa ir lēmusi, ka valsts tiesai ir jāaizsargā attiecīgo personu tiesības, ja valsts iestādes pārkāpj iepriekš minēto principu, un ka tai jānodrošina, lai būtu visas valsts tiesību aktos paredzētās sekas, tiklab attiecībā uz valsts atbalsta piešķiršanas pasākuma spēkā esamību, kā arī attiecībā uz jau piešķirtā valsts atbalsta atgūšanu [28].

56. Otrkārt, to prasība balstīta uz tieši iedarbīgiem Komisijas lēmumiem atbilstoši EKL 88. panta 2. punktam. Lietā *Capolongo* [29] Tiesa jau ir nospriedusi, ka lēmumiem, kurus Komisija ir izdevusi EKL 88. panta 2. punkta pirmajā daļā paredzētās pārbaudes procedūras ietvaros, ir tieša iedarbība. Tādējādi valsts tiesai ir jānodrošina arī negatīva lēmuma, tas ir lēmuma, kurš konkretizē EKL 87. panta 1. punktā paredzēto aizliegumu, sekas [30].

57. Treškārt, valsts tiesa var veikt funkcijas saistībā ar Komisijas lēmumu par atgūšanu. Atbilstoši EKL 249. pantam saistībā ar EKL 10. pantu šādi lēmumi ir saistoši visām

27 — Skat. jau minētā sprieduma lietā *FNCE* 12. punktu. Skat. arī Tiesas 1996. gada 11. jūlija spriedumu lietā C-39/94 *Syndicat français de l'Express international* u.c. (*Recueil*, I-3547. lpp., 42. punkts, turpmāk tekstā — "spriedums lietā *SFEI*") un 1999. gada 17. jūnija spriedumu lietā C-295/97 *Piaggio* (*Recueil*, I-3735. lpp., 30. punkts).

28 — Skat. it īpaši jau minētos spriedumus lietās *Lorenz*, 8. punkts, *FNCE*, 12. punkts, *SFEI*, 40. punkts; 1992. gada 16. decembra spriedumu lietā C-17/91 *Lornoy* u.c. (*Recueil*, I-6523. lpp., 30. punkts), 2005. gada 13. janvāra spriedumu lietā C-174/02 *Streekgewest* (Krājums, I-85. lpp., 17. punkts) un 2006. gada 15. jūnija spriedumu apvienotajās lietās C-393/04 un C-41/05 *Air Liquide* (Krājums, I-5293. lpp., 42. punkts).

29 — Tiesas 1973. gada 19. jūnija spriedums lietā 77/72 (*Recueil*, 611. lpp., 6. punkts). Skat. arī 1977. gada 22. marta spriedumu lietā 78/76 *Steinike & Weinlig* (*Recueil*, 595. lpp.).

30 — Skat. 29. zemsvītras piezīmē minēto spriedumu lietā *Steinike & Weinlig*.

dalībvalstu institūcijām, to skaitā valsts tiesām. Valsts tiesai no tā jāizdara nepieciešamie secinājumi.

58. Turklāt, šie lēmumi uzliek attiecīgajai dalībvalstij nepārprotamus un beznosacījuma pienākumus, no kuriem dalībvalsts nevar izvairīties. Šie pienākumi atsaucas arī uz attiecīgajām privātpersonām tiesas prāvā; pirmkārt, uz tiem lietas dalībniekiem, kuriem valsts atbalsts bija piešķirts kļūdaini – tiem valsts atbalsts būs jāatmaksā; otrkārt, uz attiecīgo trešo personu, kurai gadījumā, ja dalībvalsts nepilda atgūšanas pienākumu noteiktajā termiņā, tā izpildi var pieprasīt valsts tiesa [31, 32].

59. Pamatojums šādam stingram izpildes pienākumam ir tāds, ka ar to tiek panākts, ka EKL 87. panta 1. punkta pamatnoteikumam, proti, ka konkurences attiecības kopējā tirgū nedrīkst tikt izkropļotas ar valsts atbalstiem, ir līgumslēdzēju valstu noteiktais rezultāts.

60. Visbeidzot man vēl jānorāda tas, ka atgūšanai atbilstoši valsts procesuālo noteikumu prasībām ir jānotiek, nodrošinot, lai atgūšana, ko pieprasa Kopienu tiesības, nebūtu praktiski neiespējama (efektivitātes princips) [33].

61. No iepriekš minētā izriet, ka valsts tiesai gadījumā, kad atbilstoši valsts tiesību aktiem ir jālemj par valsts atbalsta piešķiršanas gadījumu, vienmēr ir jāpārbauda, vai EKL 88. panta 3. punktā noteiktie pienākumi vai, kā šajā gadījumā, to ekvivalents attiecīgajā EOTK Atbalsta kodeksā, ir izpildīti un vai pastāv Komisijas lēmumi, kuri vai nu aizliedz valsts atbalsta attiecīgo izmaksu vai nosaka ierobežojumus vai īpašus nosacījumus.

62. No Kopienu un valsts tiesību sistēmu līdzāspastāvēšanas izriet, ka valsts tiesai, piemērojot savus valsts tiesību aktus, katrā gadījumā vienmēr ir jāpārbauda, vai ir izpildītas prasības, kuras izvirza Kopienu tiesību sistēma, un vai valsts tiesību aktu piemērošana neapdraud kompetenci, kāda ir piešķirta Komisijai atbalsta piešķiršanas noteikumu nodrošināšanai kā Kopienu tiesību

31 — Skat. it īpaši [28. zemsvītras piezīmē] minēto spriedumu lietā *Streekgewest*.

32 — Turklāt arī Komisija var vēl izmantot EKL 88. un 228. pantā tai rezervēto iespēju pieprasīt atgūšanas pienākuma izpildi.

33 — Skat. it īpaši 1989. gada 2. februāra spriedumu lietā 94/87 Komisija/Vācija (*Recueil*, 175. lpp., 12. punkts), 1990. gada 21. marta spriedumu lietā C-142/87 Beļģija/Komisija (*Tubemeuse*) (*Recueil*, I-959. lpp., 61. punkts), iepriekš 17. zemsvītras piezīmē minētos spriedumus lietā *BUG-Alutechnik*, 12. punkts, lietā *Alcan Deutschland*, 24. punkts, un 2000. gada 12. oktobra spriedumu lietā C-480/98 Spānija/Komisija (*Recueil*, I-8717. lpp., 34. punkts).

sistēmas pīlāram. Šajā sakarā man jāatsaucas uz spriedumu lietā *Eco Swiss* [34], kurā Tiesa ir nepārprotami konstatējusi, ka Kopienu līgumu noteikumi par konkurenci ir sabiedriskās kārtības noteikumi. Tas pats attiecas arī uz tiem konkurences noteikumiem, kuri piemērojami attiecībās starp Kopienu un dalībvalstīm, tātad šajā gadījumā uz EKL 87. pantu, 88. pantu un EOTK 4. pantu.

63. Turklāt es vēršu uzmanību arī uz to, ka tiesvedībā, kas ir pamata prāvā, Itālijas valsts ir izpildījusi Atbalsta kodeksa 6. pantā noteiktos pienākumus vai katrā ziņā ir mēģinājusi tos izpildīt. Itālija darīja zināmu Komisijai savu sākotnējo lēmumu, ar kuru tā paziņoja par projektu piešķirt *Lucchini* valsts atbalstu. Tādējādi Itālija vēlējās valsts atbalstu līdz Komisijas lēmumam neizmaksāt, un tā kā tai turklāt bija saistošs Apelācijas tiesas spriedums, tā visbeidzot izmaksāja valsts atbalstu, taču tikai ar skaidri paredzētu nosacījumu.

64. Savukārt Komisija izvērtēja pieteikto valsts atbalsta piešķiršanas projektu. Šajā vērtējumā Komisija ņēma vērā visus piemērojamos procedūras noteikumus, it īpaši izdeva paziņojumu, tāpēc attiecīgā persona pati un trešā persona varēja sniegt par to savu viedokli. Arī lēmums, kurā Komisija nonāca pie galīgā negatīvā novērtējuma, tika pienācīgā kārtā paziņots Itālijas valdībai un pēc tam publicēts.

65. Aplūkojot šādā kontekstā, ir jāsecina, ka vai nu attiecīgās Itālijas civillietu tiesas nezināšanas vai nolaidības dēļ ir pieļautas būtiskas kļūdas gan pirmajā instancē, gan arī apelācijas instancē.

66. Pirmajā instancē tiesa nav ņēmusi vērā iepriekš minēto pienākumu konsekventi pārbaudīt, vai EKL 88. panta 3. punkts vai Atbalsta kodeksa 6. pants ir izpildīti un vai ir lēmums, ar kuru Komisija skaidri apstiprina valsts atbalstu. Vēl jo vairāk, apelācijas tiesvedībā Apelācijas tiesa arī jau pieņemtajam Komisijas negatīvajam lēmumam nav vēlējusies veltīt uzmanību. Es aprobežošos ar šādu konstatējumu. Es nepiekrītu pamatojumam, atbilstoši kuram iepriekšminētā tiesa domā, ka Kopienu tiesības nav jāpiemēro. Pastāvot tik acīmredzamam pārkāpumam, man nešķiet piemēroti, pakļaujoties pedagoģiskam kārdinājumam, izskaidrot, kāpēc šis pamatojums ir juridiski nepamatots.

67. Šajā sakarā man cita starpā jānorāda, ka arī Itālijas iestādes ir pieļāvušas kādu kļūdu. Tās gan apelācijas instancē vērsa tiesas

34 — Iepriekš 11. zemsvītras piezīmē minētā sprieduma 36. un 39. punkts. Manos 2002. gada 16. maija secinājumos lietā C-321/99 P *ARAP* u.c./Komisija (2002. gada 16. maija spriedums, *Recueil*, I-4287. lpp.) es jau esmu paskaidrojis, ka EKL 87. un EKL 88. pants attiecas uz sabiedrisko kārtību (skat. šo secinājumu 189. punktu).

uzmanību uz to, ka strīdīgais valsts atbalsts nedrīkst tikt izmaksāts, kamēr Komisija skaidri nav atzinusi to par saderīgu ar kopējo tirgu; tomēr tās nepārprotami aizmirsa darīt zināmu, ka Komisija pa šo laiku jau ir pieņēmusi lēmumu, ar kuru pieprasītais valsts atbalsts skaidri bija atzīts par nesaderīgu ar kopējo tirgu.

68. Visbeidzot *Lucchini* kā prasītājs Itālijas civillietu tiesā zināja vai tai bija jāzina – šajā gadījumā runa ir par vienu no lielākajiem Itālijas tērauda ražotājiem, kurš EOTK 4. panta un Atbalsta kodeksu kontekstā bija ļoti labi zināms — ka Itālijas valdība tai apsolīto valsts atbalstu faktiski drīkst realizēt tikai pēc tam, kad Komisija ir devusi savu apstiprinājumu. Turklāt, tā kā Komisija nonāca pie negatīva lēmuma, *Lucchini* nevēlējas izmantot savas apstrīdēšanas tiesības atbilstoši Kopienu tiesībām. Man neizdodas atbrīvoties no priekšstata, ka *Lucchini* šajā gadījumā tiesu ķēdē ir meklējis vājāko posmu, ko tas varētu izmantot valsts atbalstu piešķiršanas likumības atzīšanai.

69. No iepriekš minētā ir secināms, ka valsts atbalsti tiek piešķirti un konkurences attiecības tiek izkropļotas noteiktā kopējā tirgus daļā. Iespējams, vēl nozīmīgāks par šo materiālo secinājumu, kas pats par sevi jau atspoguļo nozīmīgu pakārtoto pārkāpumu pret Kopienu tiesību sistēmu, ir tas, ka šī sprieduma rezultātā tiek mazināta Komisijas Kopienā realizētās kompetences iedarbība. Līdz ar to Apelācijas tiesas sprieduma, kurš stājies likumīgā spēkā, sekas ir tādas, ka attiecībā uz valsts atbalstu piešķiršanu tiek apdraudēta kompetences sadalīšana starp Kopienu un dalībvalstīm.

70. Kopumā ņemot, pamatjautājums ir par to, vai faktiski sprieduma, kurš ir pieņemts iepriekš minētajos apstākļos un kurš, kā izriet no iepriekšējiem apsvērumiem, var atstāt nozīmīgas sekas uz Līgumā noteikto kompetences sadalījumu starp Kopienu un dalībvalstīm, un turklāt Komisijai piešķirtās kompetences izpildi padarītu neiespējamu, likumīgais spēks ir uzskatāms par neaizskaramu.

71. Tas, manuprāt, nav šis gadījums.

72. Turklāt ir nozīme šādiem apsvērumiem: būtiski ir tas, ka valsts tiesa, interpretējot valsts tiesību aktus, nevar taisīt spriedumu, neņemot vērā ar līgumiem noteikto principiālo kompetenču kārtību starp Kopienu un

dalībvalstīm. Tā ir arī tad, ja šie spriedumi stājušies likumīgā spēkā.

73. Tā it īpaši ir nozīmīgi, ja ir runa par līguma noteikumiem un to piemērošanu, kuri piešķir nozīmi materiālo Kopienu tiesību pamatprincipiem, kā šajā gadījumā par EKL 87. un 88. pantu. Jo vairāk tāpēc tā attiecas uz gadījumiem, kuros tiesisks pienākums valsts tiesai ir nepārprotami noteikts pašā līgumā un šai ziņā piemērojamā judikatūrā, citiem vārdiem, tas ir EKL 88. panta 3. punkts vai iepriekš minētā Tiesas pastāvīgā judikatūra.

74. Šajos gadījumos sprieduma, kurš balstīts uz valsts tiesību normu interpretāciju un kurā skaidri redzams, ka atbilstošās Kopienu tiesības nav piemērotas, likumīgais spēks nevar kavēt kompetences, kura Komisijai piekrīt saskaņā ar šiem Kopienas noteikumiem, izpildi.

75. Fakts, ka *Lucchini* šajā gadījumā nekādā ziņā nevar atsaukties uz tiesiskās paļāvības principu, manuprāt, ir papildu arguments nepieciešamības gadījumā.

76. Šim viedoklim Tiesas judikatūrā es atrodu nepārprotamus piesaistes kritērijus. Šajā sakarā es vēlreiz vēršu uzmanību uz spriedumu lietā *Eco Swiss*, kurā ir noteikts, ka EKL 81. pants ir pamatnoteikums, kurš ir obligāts Kopienu uzdevumu izpildei un it īpaši kopējā tirgus darbībai. Atbilstoši šim spriedumam Kopienu tiesības turklāt pieprasa, lai valsts tiesa, kurai ir jālemj par šķīrējtiesas nolēmuma spēkā esamību, pēc savas iniciatīvas pārbaudītu EKL 81. panta piemērojamību.

77. Pēc analoģijas piesaistes kritērijs ir arī spriedums lietā *Masterfoods*[35]. Šajā spriedumā Tiesa lēma, ka Komisijai, izpildot tai Līgumā norādītos uzdevumus, nolēmums, kuru pieņēmusi valsts tiesa, piemērojot EK līguma 85. panta 1. punktu un 86. pantu, nav saistošs. Tiesa secināja, ka Komisija ir pilnvarota jebkurā brīdī pieņemt individuālus lēmumus, lai piemērotu EK līguma 85. pantu un 86. pantu, arī tad, ja valsts tiesas nolēmuma priekšmets jau bija līgums vai prakse un Komisijas lēmums, uzmanīgi ielūkojoties, ir tai pretrunā.

78. Šajā pašā spriedumā Tiesa ir arī secinājusi, ka valsts tiesas, ja tās spriež par līgumiem vai praksi, kas jau ir kāda Komisijas

35 — Tiesas 2000. gada 14. decembra spriedums lietā C-344/98 (*Recueil*, I-11369. lpp.).

lēmuma priekšmets, nedrīkst pieņemt nolēmumus, kuri ir pretrunā Komisijas lēmumam, pat ja tas ir pretrunā valsts pirmās instances tiesas nolēmumam. Šī judikatūra pa šo laiku ir kodificēta Regulā (EK) Nr. 1/2003 [36].

79. Minēto judikatūru var izmantot arī tad, ja ir runa par valsts atbalsta noteikumiem Kopienu tiesībās. Tāpat kā Komisija nevar tikt ierobežota savas kompetences izpildē attiecībā uz konkurences noteikumiem, kuri attiecināmi uz individuālā atbalsta saņēmēju, šāds ierobežojums nevar pastāvēt, ja ir runa par konkurences ierobežojumiem, kuri attiecas uz dalībvalstīm. Tas, ka valsts tiesa nedrīkst pieņemt nesaderīgu nolēmumu, jau izriet arī no fakta, ka Komisijas lēmums ir adresēts dalībvalstij un tiesai kā šīs dalībvalsts institūcijai šis lēmums ir saistošs [37].

80. Tomēr starp lēmumiem, kas pieņemti atbilstoši EKL 81. un 82. pantam, un tiem, kas pieņemti atbilstoši EKL 88. pantam vai EOTK Atbalsta kodeksiem, pastāv nozīmīga atšķirība, proti, atkarībā no adresātiem. Tāpat kā valsts tiesas spriedums attiecībā uz horizontālām privāttiesiskām attiecībām, pat ja tam ir likumīgs spēks, nevar skart Komisijas lēmumu pieņemšanas kompetenci, tāpat tas attiecas arī uz vertikālām attiecībām starp dalībvalsti un individuālu atbalsta saņēmēju saistībā ar valsts atbalsta piešķiršanu. Arī par šādām attiecībām pieņemtie valsts tiesas spriedumi šajā gadījumā nevar ietekmēt Komisijas ekskluzīvo kompetenci.

81. Šajā sakarā vēl būtu jānorāda uz to, ka, ja arī Kopienu tiesības valsts atbalsta jomā primāri ir adresētas dalībvalstīm, attiecīgām privātpersonām savās interesēs tomēr ir atļauts iestāties attiecīgajā procedūrā. Tas jau attiecas uz administratīvo procedūru, kas norisinās pirms Komisijas lēmuma un kurā gan potenciālais valsts atbalsta saņēmējs, gan attiecīgā trešā persona var paust savu viedokli [38]. Tā ir arī pēc tam, kad Komisija ir pieņēmusi savu lēmumu. Ja valsts atbalsta saņēmējam, uz kuru attiecas lēmums, principā ir tiesības uz prasību atcelt tiesību aktu atbilstoši EKL 230. pantam, tad arī lielākoties

36 — Padomes 2002. gada 16. decembra Regula par to konkurences noteikumu īstenošanu, kas noteikti Līguma 81. un 82. pantā (OV 2003, L 1, 1. lpp.). Skat. tās 16. pantu.

37 — Piezīmēm es norādu uz to, ka, ja procedūra Kopienas līmenī (pārbaudot valsts atbalsta saderīgumu) un valsts līmenī (piemēram, ja ir apturēšanas pienākuma pārkāpums) notikusi vienlaicīgi, tad lojālas sadarbības pienākuma ietvaros valsts tiesa vēršas Komisijā vai ar lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu Tiesā, piemēram, lai noskaidrotu, vai noteiktus pasākumus var kvalificēt kā valsts atbalstu. Šajā sakarā skat. arī iepriekš 35. zemsvītras piezīmē minētā sprieduma lietā *Masterfoods* 57. un 58. punktu. Skat. arī iepriekš 27. zemsvītras piezīmē minētos spriedumus lietās *SFEI*, 49.–51. punkts, un *Piaggio*, 32. punkts.

38 — Skat. it īpaši Regulu Nr. 659/1999.

no attiecīgo trešo personu puses var tikt uzsākts tas pats ceļš, pamatojoties uz Tiesas plašo interpretāciju ierobežojošajam kritērijam par "tiešo" līdzdalību valsts atbalsta jautājumos [39].

82. Tātad, potenciālajam valsts atbalsta pasākuma adresātam vajadzības spiestam nav jāvēršas valsts tiesā, ja Kopienu tiesību sistēmā nav adekvāta tiesību aizsardzības līdzekļa. Gluži otrādi, Tiesa tieši no tā, ka pastāv adekvāta tiesību aizsardzība individuālā atbalsta saņēmējam attiecībā pret Komisijas lēmumiem par valsts atbalstu, ir secinājusi, ka individuālā atbalsta saņēmējs vairs nevar apstrīdēt lēmumu spēkā esamību valsts tiesā, ja tas nav izmantojis iespēju iesniegt prasību Kopienu tiesā [40].

83. Līdzīgi attiecīgā persona nebauda nekādu aizsardzību, ja tā konsekventi noraida Kopienu tiesību piedāvāto prasības iesniegšanas iespēju un vēršas valsts tiesā, kas nav pilnvarota atbilstoši Kopienu tiesībām lemt par valsts atbalsta pasākumu, kuru izpildi tas pieprasa, saderīgumu. Šajā secinājumā nekas nemainās, ja šādā veidā no valsts tiesas iegūtais spriedums, kurš, kā iepriekš aprakstīts, ir acīmredzamā pretrunā Kopienu tiesību sistēmai, atbilstoši valsts tiesību aktiem ir stājies likumīgā spēkā.

84. Tādējādi fakts, ka Kopienu noteikumu par valsts atbalstu ietvaros īstenotais Komisijas lēmums par atgūšanu ietekmē attiecības starp dalībvalsti un atbalsta saņēmēju, nav pamats, lai tāpēc mazāk kategoriski pieprasītu, ka Komisijas kompetence nedrīkst tikt ierobežota.

85. Lai kas arī būtu izšķirošs šajā sakarā, es vēršu uzmanību vēl uz judikatūru, saskaņā ar kuru valsts atbalstu atgūšanu nevar savienot ar tiesiskās drošības principu. Tas, piemēram, ir gadījums, kad valsts tiesību sistēmā ir noilguma termiņi valsts lēmumu, ar kuriem valsts atbalsts ticis piešķirts, atsaukšanai [41]. Tā kā valsts iestāžu loma attiecībā uz valsts atbalstiem, kas atzīti par nesaderīgiem, kontekstā ar Komisijas lēmuma īstenošanu ir ierobežota — nav rīcības brīvības lemt

39 — Skat. it īpaši 1984. gada 14. novembra spriedumu lietā 323/82 *Intermills*/Komisija (*Recueil*, 3809. lpp.), 1993. gada 19. maija spriedumu lietā C-198/91 *Cook*/Komisija (*Recueil*, I-2487. lpp.), 1993. gada 15. jūnija spriedumu lietā C-225/91 *Matra*/Komisija (*Recueil*, I-3203. lpp.) un Pirmās instances tiesas 1996. gada 22. oktobra spriedumu lietā T-266/94 *Skibsværftsforeningen* u.c./Komisija (*Dānische Schifffahrt*) (*Recueil*, II-1399. lpp.). Skat. arī 15. zemsvītras piezīmē minēto Regulu Nr. 659/1999.

40 — Tiesas 1994. gada 9. marta spriedums lietā C-188/92 *TWD Textilwerke Deggendorf* (*Recueil*, I-833. lpp.).

41 — Skat. iepriekš 17. zemsvītras piezīmē minētā sprieduma lietā *Alcan Deutschland* 34.–37. punktu, skat. arī 17. zemsvītras piezīmē minētā sprieduma lietā *BUG-Alutechnik* 18. un 19. punktu.

citādi —, tirgus dalībnieki Komisijas lēmuma pieņemšanas brīdī atrodas neziņā par kļūdaini izmaksāto valsts atbalstu atgūšanu. Līdz ar to noilguma termiņi, kuri ir noteikti tiesiskās drošības interesēs, tam nevar tikt pretstatīti.

86. No iepriekšminētā izriet, ka Apelācijas tiesas sprieduma likumīgais spēks nevar būt kavēklis valsts atbalstu, kas izmaksāti, pārkāpjot atbilstošās materiālās Kopienu tiesības, atgūšanai. Ar šo spriedumu izraisītais Kopienu tiesību pārkāpums ir jāizbeidz.

V — Secinājumi

87. Ņemot vērā iepriekš minēto, es ierosinu Tiesai uz *Consiglio di Stato* uzdotajiem jautājumiem atbildēt šādi:

— Valsts civillietu tiesas sprieduma, ar kuru valsts iestādei tiek uzdots izmaksāt tās apsolīto valsts atbalstu, likumīgais spēks nevar ierobežot EKL 87. un 88. pantā noteiktās Komisijas kompetences izpildi.

— Līdz ar to valsts tiesai, kas lemj par valsts iestādes lēmuma likumību, lai izpildītu Komisijas lēmumu, ar kuru tiek pieprasīta kļūdaini izmaksāto valsts atbalstu atgūšana, ir pienākums nepiemērot valsts noteikumus, kuri reglamentē sprieduma, kurš stājies spēkā, tiesiskās sekas civillietā, ja šis spriedums ir pretrunā EKL 87. un 88. pantā noteiktajiem pienākumiem, lai šādi nodrošinātu Kopienu noteikumu valsts atbalsta jomā ievērošanu pilnā apmērā.